

NR 174/2014

**ZAUFIANIE DO PROCEDUR
WYBORCZYCH**

Znak jakości przyznany CBOS przez Organizację Firm Badania Opinii i Rynku 14 stycznia 2014 roku

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
<http://www.cbos.pl>
(48 22) 629 35 69

- ▶ Ponad połowa badanych (58%) wyniki wyborów do sejmików wojewódzkich podane przez PKW uważa za wiarygodne. W ich prawdziwość nie wierzy 22% ankietowanych. Uwzględniając elektoraty z ostatnich wyborów do sejmików wojewódzkich, można powiedzieć, że zaufanie do danych PKW mają przede wszystkim wyborcy PO (88%) i SLD Lewica Razem (86%). Rzadziej za wiarygodne uznają je wyborcy PSL (65%), a zdecydowanie najrzadziej w prawdziwość wyników podanych przez PKW wierzą głosujący na PiS (45%).

- ▶ Większość osób kwestionujących podane przez PKW rezultaty wyborów do sejmików (52%) jest zdania, że w trakcie wyborów doszło do różnych uchybień i nieprawidłowości, co mogło zniekształcić ich wyniki. O fałszowaniu rezultatów wyborów przekonanych jest 35% osób podważających oficjalne dane.

- ▶ Generalnie, w odczuciu większości dorosłych Polaków mechanizmy demokratyczne i procedury wyborcze działają w Polsce prawidłowo. Niemal trzy czwarte badanych (73%) ma poczucie, że głosujący mają możliwość prawdziwego wyboru, mają kogo wybrać. Niewiele mniej osób sądzi, że przedstawiciele komisji wyborczych są na ogół uczciwi (69%), a głosy liczone prawidłowo (70%). Ponadto większość respondentów (60%) uważa, że w Polsce rzadko lub wcale nie dochodzi do przekupywania wyborców. Zdecydowanie gorzej jest z bezstronnością mediów w Polsce – zdaniem ponad połowy badanych (54%) telewizyjne programy informacyjne faworyzują kandydatów partii rządzącej.

Oficjalne wyniki wyborów do sejmików wojewódzkich wzbudziły wiele kontrowersji. Dość niespodziewanie bardzo dobry wynik wyborczy osiągnęło PSL, uzyskując w skali kraju niewiele mniej mandatów niż każda z dwóch głównych partii politycznych. Okazało się także, iż ogłoszone przez PKW rezultaty głosowania do sejmików istotnie odbiegają od wyników badania exit poll. Jedną z przyczyn tych rozbieżności był z pewnością bardzo wysoki, sięgający blisko 18%, odsetek głosów nieważnych¹. Do tego doszły problemy PKW z liczeniem głosów, które spowodowały opóźnienie w ogłoszeniu oficjalnych wyników. Wszystko to sprawiło, że pojawiły się głosy kwestionujące wiarygodność podanych przez PKW wyników, a nawet zarzuty o ich fałszowanie.

W grudniowym badaniu² zapytaliśmy Polaków o ocenę wiarygodności wyników ostatnich wyborów oraz ogólnie o zaufanie do procedur wyborczych w Polsce.

OCENA WIARYGODNOŚCI OFICJALNYCH WYNIKÓW WYBORÓW DO SEJMIKÓW WOJEWÓDZKICH

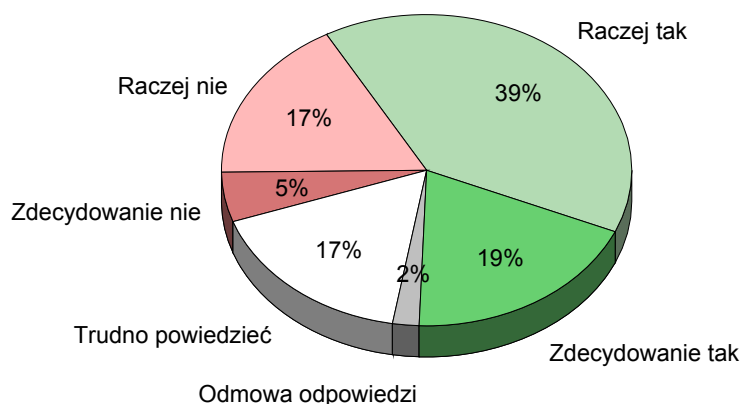
Ponad połowa badanych (58%) uważa wyniki wyborów do sejmików wojewódzkich podane przez PKW za wiarygodne. W ich prawdziwość nie wierzy 22% ankietowanych. Spora część osób powstrzymuje się od wyrażenia opinii w tej kwestii, co może świadczyć o pewnych wątpliwościach dotyczących rezultatów wyborów.

---

¹ PKW podała, że w wyborach do sejmików wojewódzkich odnotowano 17,93% głosów nieważnych. Najwięcej było ich w województwie wielkopolskim – 22,77%, najmniej – w województwie podlaskim – 14,57%. Źródło: www.portalsamorządowy.pl.

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (295) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganym komputerowo (CAPI) w dniach 4–11 grudnia 2014 roku na liczącej 936 osób reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

RYS. 1. CZY, PANA(I) ZDANIEM, WYNIKI WYBORÓW DO SEJMIKÓW WOJEWÓDZKICH PODANE PRZEZ PAŃSTWOWĄ KOMISJĘ WYBORCZĄ (PKW) SĄ WIARYGODNE CZY TEŻ NIE?

Z analiz wynika, że przekonanie o wiarygodności wyników wyborów zależy przede wszystkim od poglądów politycznych badanych. Ogólnie rzecz biorąc, zaufanie do danych PKW częściej mają osoby o orientacji lewicowej i centrowej niż badani identyfikujący się z prawicą. Należy jednak podkreślić, że wiarygodność wyników skłonne są kwestionować przede wszystkim osoby indyferentne politycznie, niepotrafiące określić swoich poglądów politycznych i – co za tym idzie – często niegłosujące w wyborach. Zaufanie do danych PKW zależy także od statusu społeczno-ekonomicznego: sprzyja mu wyższy poziom wykształcenia i dobra sytuacja bytowa. Choć nie ma prostego związku między wiekiem a zaufaniem do oficjalnych wyników wyborów, to można zauważyć, że częściej niż przeciętnie ich wiarygodność skłonni są podważać ludzie młodzi – do 24 roku życia.

Głosujący w ostatnich wyborach zdecydowanie częściej niż niegłosujący twierdzą, iż ufają wynikom wyborów do sejmików wojewódzkich. Dwie trzecie spośród tych, którzy – wedle własnych deklaracji – wzięli udział w wyborach samorządowych, uważa ich rezultaty podane przez PKW za wiarygodne. Wśród niegłosujących oraz wśród tych, którzy nie podali, czy wzięli udziału w ostatnich wyborach czy też nie, postrzegana wiarygodność danych przedstawionych przez PKW jest wyraźnie niższa.

Tabela 1

Udział w wyborach samorządowych 16 listopada 2014 roku	Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów do sejmików wojewódzkich podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne czy też nie?			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Odmowa odpowiedzi
	w procentach			
Tak	68	16	15	1
Nie	48	29	21	2
Trudno powiedzieć/ odmowa odpowiedzi	40	28	15	17

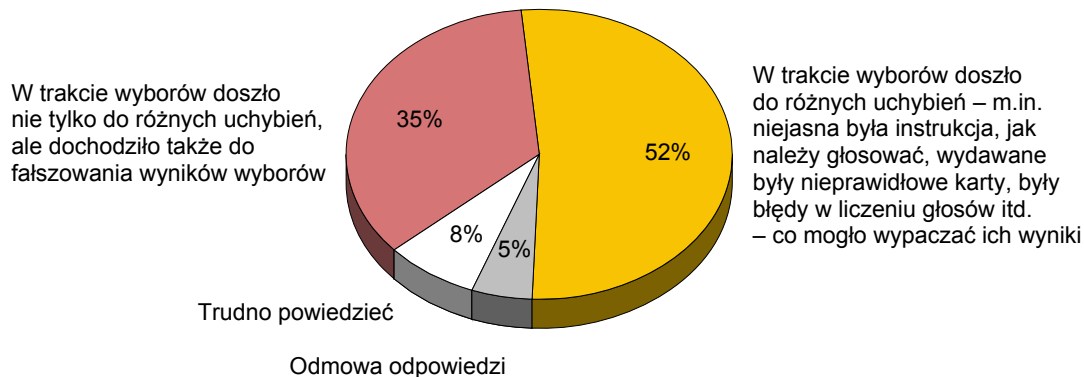
W elektoratach partyjnych z ostatnich wyborów do sejmików wojewódzkich zaufanie do danych PKW mają przede wszystkim wyborcy PO i SLD Lewica Razem. Rządziej za wiarygodne uznają je wyborcy PSL. Zdecydowanie najrzadziej w prawdziwość wyników podanych przez PKW wierzą głosujący na PiS.

Tabela 2

Elektoraty z wyborów samorządowych 16 listopada 2014 roku	Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów do sejmików wojewódzkich podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne czy też nie?			
	Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Odmowa odpowiedzi
	w procentach			
Komitet Wyborczy Platforma Obywatelska RP	88	5	7	0
Koalicyjny Komitet Wyborczy SLD Lewica Razem	86	8	6	0
Komitet Wyborczy Polskie Stronnictwo Ludowe	65	13	19	3
Komitet Wyborczy Prawo i Sprawiedliwość (wraz z kandydatami Polski Razem i Solidarnej Polski)	45	36	18	1
Nie pamiętam/odmowa odpowiedzi	62	13	25	0

Osoby kwestionujące wiarygodność wyników wyborów na ogół nie są skłonne twierdzić, że doszło do fałszowania ich wyników. Większość z nich (52%) jest zdania, że w trakcie wyborów doszło do różnych uchybień i nieprawidłowości, które mogły zniekształcić ich wyniki. O fałszowaniu rezultatów wyborów przekonanych jest 35% osób podważających oficjalne dane.

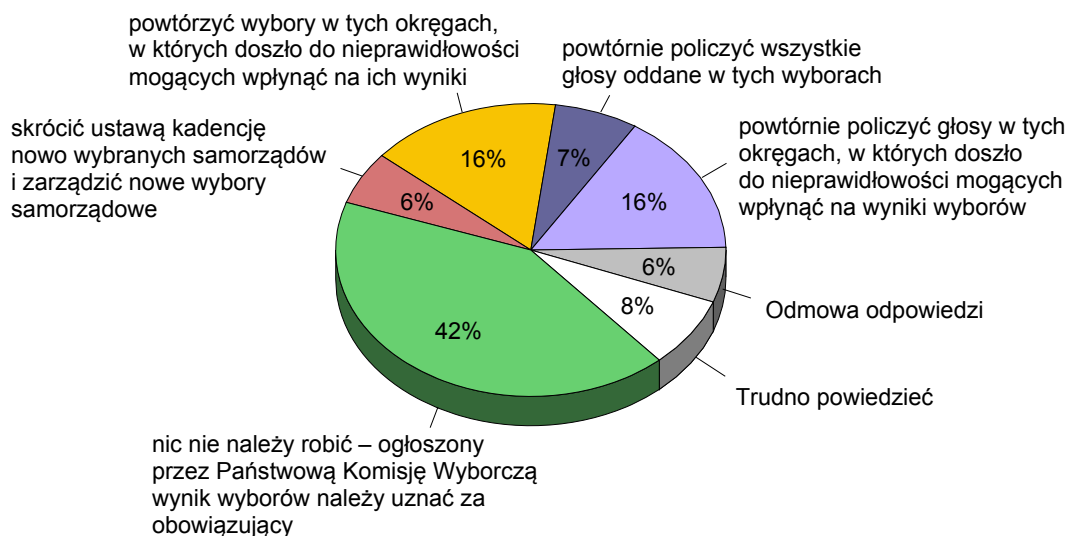
RYS. 2. **DLACZEGO UWAŻA PAN(I) WYNIKI WYBORÓW DO SEJMIKÓW WOJEWÓDZKICH ZA NIEWIARYGODNE? KTÓRA Z PONIŻSZYCH OPINII ODDAJE PANA(I) PUNKT WIDZENIA?**

Kontrowersje wokół wyniku wyborów sprawiły, że pojawiły się propozycje różnych działań mających na celu zapewnienie wiarygodności rezultatów wyborczych – także takich, których nie przewidują obecne rozwiązania prawne i wykraczających poza dotychczasową praktykę (jak powtórne liczenie wszystkich głosów czy skrócenie kadencji nowo wybranych samorządów). W społeczeństwie opinie w tej kwestii są podzielone. Ponad dwie piąte (42%) uważa, że ogłoszone przez PKW wyniki wyborów należy uznać za wiążące. Pozostałe osoby są zdania, że w tych okręgach, w których doszło do nieprawidłowości mogących wpłynąć na wynik wyborów, należy bądź powtórnie policzyć głosy (16%) bądź powtórzyć wybory (16%). Tylko nieliczni są zwolennikami ekstraordynaryjnych rozwiązań: powtórzenia liczenia wszystkich głosów (7%) lub skrócenia kadencji nowo wybranych samorządów i zarządzenia ponownych wyborów samorządowych (6%).

RYS. 3. CZĘŚĆ OSÓB PODWAŻA WIARYGODNOŚĆ WYNIKÓW OSTATNICH WYBORÓW SAMORZĄDOWYCH. CZY W TEJ SYTUACJI, PANA(I) ZDANIEM, NALEŻAŁOBY:

Opinie w tej kwestii różnią się w elektoratach partyjnych. Najmniej zastrzeżeń do wyników wyborów samorządowych mają głosujący w wyborach do sejmików wojewódzkich na SLD – zdaniem dwóch trzecich z nich należy uznać je za obowiązujące. Oficjalne rezultaty wyborów akceptuje także większość osób, które poparły PO i PSL. Weryfikacji ich wyniku chciałaby natomiast większość wyborców PiS, przy czym mniej więcej równie często opowiadają się oni za powtórным liczeniem głosów lub powtórzeniem wyborów w okręgach, w których doszło do nieprawidłowości (ogółem 32%), jak za bardziej radykalnymi rozwiązaniami: powtórным przeliczeniem wszystkich głosów lub zarządzeniem nowych wyborów (29%). Niezależnie od tego, blisko co trzeci wyborca PiS uważa, że podany przez PKW wynik wyborów należy uznać za obowiązujący.

Tabela 3

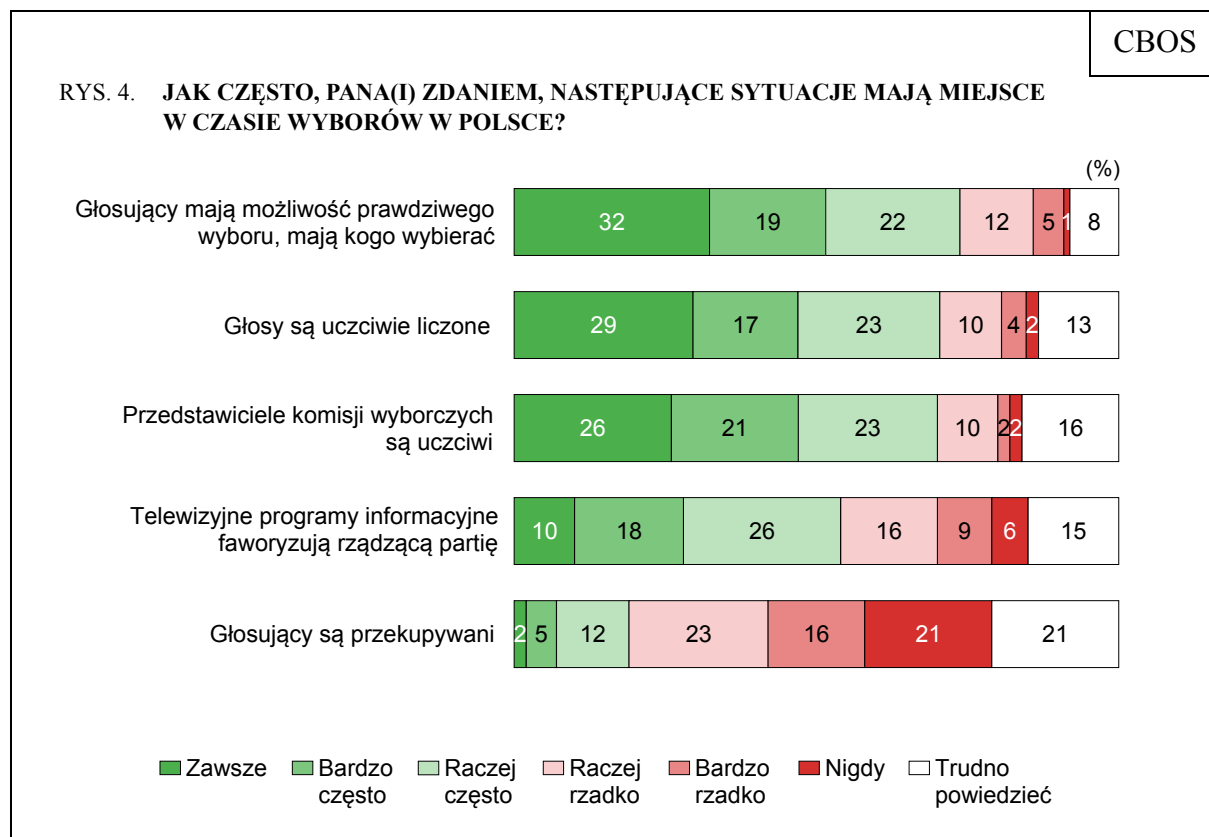
Elektoraty z wyborów samorządowych 16 listopada 2014 roku	Część osób podważa wiarygodność wyników ostatnich wyborów samorządowych. Czy w tej sytuacji, Pana(i) zdaniem, należałoby:					
	powtórnie policzyć głosy w tych okręgach, w których doszło do nieprawidłowości mogących wpłynąć na wyniki wyborów	powtórnie policzyć wszystkie głosy oddane w tych wyborach	powtórzyć wybory w tych okręgach, w których doszło do nieprawidłowości mogących wpłynąć na ich wyniki	skrócić ustawą kadencję nowo wybranych samorządów i zarządzić nowe wybory samorządowe	nic nie należy robić – ogłoszony przez PKW wynik wyborów należy uznać za obowiązujący	Trudno powiedzieć/ Odmowa odpowiedzi
w procentach						
KW Platforma Obywatelska RP	24	3	11	0	56	6
KKW SLD Lewica Razem	13	5	8	4	68	2
KW Prawo i Sprawiedliwość (wraz z kandydatami Polski Razem i Solidarnej Polski)	12	15	20	14	32	7
KW Polskie Stronnictwo Ludowe	11	12	7	5	56	9
Nie pamiętam/ odmowa odpowiedzi	15	3	14	3	46	20

OCENA FUNKCJONOWANIA DEMOKRATYCZNYCH MECHANIZMÓW I PROCEDUR WYBORCZYCH

Istnienie konkurujących ze sobą partii politycznych oraz wolne i uczciwe wybory to podstawowe cechy systemu demokratycznego. Stąd też, niezależnie od opinii na temat przebiegu ostatnich wyborów, poprosiliśmy naszych respondentów o bardziej ogólną ocenę funkcjonowania demokratycznych mechanizmów i procedur wyborczych w Polsce. Generalnie, w odczuciu większości dorosłych Polaków procedury wyborcze działają w Polsce prawidłowo. Niemal trzy czwarte badanych (73%) ma poczucie, że głosujący mają możliwość prawdziwego wyboru, mają spośród kogo wybierać. Niewiele mniej osób sądzi, że przedstawiciele komisji wyborczych są na ogół uczciwi (70%) a głosy liczone prawidłowo

(69%). Większość osób (60%) uważa ponadto, że w Polsce rzadko lub wcale nie dochodzi do przekupywania wyborców.

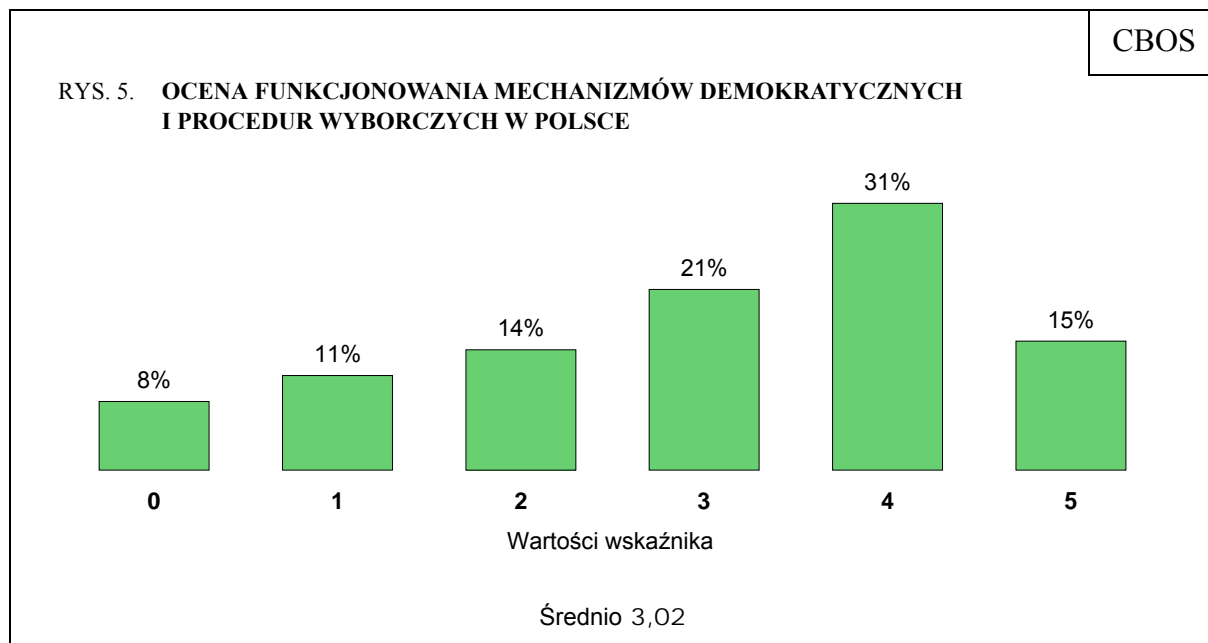
Zdecydowanie gorzej jest z bezstronnością mediów w Polsce. Zdaniem ponad połowy badanych (54%) telewizyjne programy informacyjne faworyzują kandydatów partii rządzącej.

Na podstawie odpowiedzi respondentów sporządzono zbiorczy wskaźnik oceny funkcjonowania mechanizmów demokratycznych i procedur wyborczych w Polsce. Przyjmuje on wartości od 0 do 5. Im wyższa wartość wskaźnika, tym lepsze oceny funkcjonowania mechanizmów demokratycznych i procedur wyborczych w Polsce. Wartość 5 oznacza przeświadczenie, że wszystkie omawiane wymogi zapewniające uczciwość i reprezentatywność wyborów, są spełnione (ankietowany uważa, że głosujący na ogół³ mają możliwość prawdziwego wyboru, nie dochodzi do przekupywania wyborców, głosy są liczone prawidłowo, przedstawiciele komisji wyborczych są uczciwi, a telewizyjne programy informacyjne nie faworyzują rządzących), 0 oznacza natomiast niekorzystną ocenę funkcjonowania mechanizmów demokratycznych i brak zaufania do procedur wyborczych. Okazuje się, że tylko 15% ogółu badanych nie ma zastrzeżeń i wątpliwości co do tego, czy

³ Tj.: zawsze, bardzo często lub raczej często.

mechanizmy demokratycznego wyłaniania władz i procedury wyborcze działają w Polsce prawidłowo. W odczuciu społecznym średnio trzy z pięciu warunków zapewniających uczciwość i reprezentatywność wyborów są spełnione.

Opinie w tej kwestii różnicują cechy społeczno-demograficzne badanych. Generalnie, im wyższy status społeczno-materialny (wyższy poziom wykształcenia i lepsza sytuacja bytowa), tym lepsza ocena funkcjonowania demokratycznych mechanizmów i procedur wyborczych. Do osób najlepiej je oceniających należą też respondenci z dużych miast, liczących ponad 500 tys. mieszkańców. Mniejsze znaczenie ma płeć i wiek, choć można zauważyć, że funkcjonowanie demokratycznych mechanizmów wyłaniania władz i procedur wyborczych nieco lepiej oceniają mężczyźni niż kobiety, osoby w średnim wieku (35–54 lata) niż młodszy i starsi respondenci. Opinie w tej kwestii wyraźnie różnicuje orientacja światopoglądowa badanych, przede wszystkim ich poglądy polityczne, w mniejszym zaś stopniu religijność rozumiana jako częstość udziału w praktykach religijnych. Generalnie, zdecydowanie najmniej zadowolone ze sposobu działania mechanizmów demokratycznych i procedur wyborczych w naszym kraju są osoby indyferentne politycznie, niemające określonych poglądów politycznych. Wśród osób identyfikujących się z jakąś opcją polityczną najlepiej ich funkcjonowanie oceniają ankietowani deklarujący lewicowe poglądy polityczne, a stosunkowo najgorzej badani o orientacji prawicowej. Jeśli chodzi o religijność, to wyraźnie gorzej niż przeciętnie przestrzeganie demokratycznych standardów i procedur

w procesie wyborczym oceniają osoby najbardziej religijne, kilka razy w tygodniu uczestniczące w praktykach religijnych, oraz badani w ogóle niepraktykujący.

Tabela 4

Cechy społeczno-demograficzne	Wartość wskaźnika oceny funkcjonowania mechanizmów demokratycznych i procedur wyborczych w Polsce
Płeć	
Mężczyźni	3,13
Kobiety	2,92
Wiek	
18–14 lata	3,04
25–34	3,02
35–44	3,13
45–54	3,23
55–64	2,97
65 lat i więcej	2,79
Miejsce zamieszkania	
Wieś	2,97
Miasto do 19 999 mieszkańców	2,91
20 000–99 999	2,99
100 000–499 000	3,06
500 000 i więcej	3,42
Wykształcenie	
Podstawowe/gimnazjalne	2,59
Zasadnicze zawodowe	2,82
Średnie	3,19
Wyższe	3,38
Dochody na jedną osobę w gospodarstwie domowym	
Do 500 zł	2,62
501–750	2,80
751–1000	2,91
1001–1500	3,08
Powyżej 1500 zł	3,53
Ocena własnych warunków materialnych	
Złe	2,47
Średnie	2,82
Dobre	3,32
Udział w praktykach religijnych	
Kilka razy w tygodniu	2,54
Raz w tygodniu	3,06
1–2 razy w miesiącu	3,16
Kilka razy w roku	3,10
W ogóle nie uczestniczy	2,79
Poglądy polityczne	
Lewica	3,46
Centrum	3,30
Prawica	3,15
Trudno powiedzieć	2,30

W elektoratach partyjnych zdecydowanie najbardziej zadowoleni w tej mierze są zwolennicy PO i SLD. Wyraźnie gorzej niż przeciętnie funkcjonowanie demokratycznych mechanizmów i procedur wyborczych w Polsce oceniają zwolennicy PiS, a także osoby niezainteresowane udziałem w wyborach parlamentarnych.

Tabela 5

Potencjalne elektoraty partyjne*	Wartość wskaźnika oceny funkcjonowania mechanizmów demokratycznych i procedur wyborczych w Polsce
PO	3,87
SLD	3,74
PSL	3,17
PiS (wraz z SP i PR)	2,80
Nie zamierzający głosować	2,66

* Określone na podstawie deklaracji głosowania w wyborach do Sejmu

Większość Polaków wyniki wyborów samorządowych podane przez PKW uważa za wiarygodne. W ich prawdziwość nie wierzy jednak więcej niż co piąty ankietowany. Osoby kwestionujące oficjalne dane argumentują na ogół, że w trakcie procesu wyborczego doszło do różnych uchybień i nieprawidłowości, które mogły wypaczyć wyniki wyborów. Stosunkowo mało, bo co trzeci ankietowany podważający dane PKW, tj. 8% ogółu badanych, twierdzi, że dochodziło do fałszowania wyników wyborów. Ogólnie rzecz biorąc, respondenci na ogół dobrze oceniają funkcjonowanie demokratycznych mechanizmów i procedur wyborczych w Polsce: zdaniem większości głosujący mają możliwość prawdziwego wyboru, nie dochodzi do przekupywania wyborców, głosy są liczone prawidłowo, a przedstawiciele komisji wyborczych są uczciwi. Zastrzeżenia budzi natomiast bezstronność mediów. Zdaniem ponad połowy badanych telewizyjne programy informacyjne faworyzują kandydatów partii rządzącej.

Opracowała
Beata ROGUSKA

A N E K S

Tabela 1

		Czy, Pana(i) zdaniem, wyniki wyborów do sejmików wojewódzkich podane przez Państwową Komisję Wyborczą (PKW) są wiarygodne czy też nie?				Liczba osób
		Tak	Nie	Trudno powiedzieć	Odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	%	
Ogółem		58	22	17	2	936
Płeć	Mężczyźni	59	23	16	2	453
	Kobiety	58	21	18	2	483
Wiek	18–24 lata	53	33	9	4	105
	25–34	62	22	16		186
	35–44	64	13	22		164
	45–54	66	17	16	1	146
	55–64	53	25	18	4	165
	65 lat i więcej	51	23	20	6	169
Miejsce zamieszkania	Wieś	57	19	19	4	371
	Miasto do 19 999	58	21	20	1	139
	20 000 – 99 999	56	25	17	2	175
	100 000 – 499 999	56	26	18		158
	500 000 i więcej mieszk.	71	22	5	1	93
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	44	30	21	6	194
	Zasadnicze zawodowe	51	22	24	2	229
	Średnie	66	18	14	2	288
	Wyższe	69	20	11	1	225
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	78	15	7		89
	Średni personel, technicy	69	22	9		44
	Pracownicy adm.-biurowi	66	21	13		72
	Pracownicy usług	69	9	23		51
	Robotnicy wykwalifikowani	58	18	22	1	99
	Robotnicy niewykwalifik.	46	28	27		35
	Rolnicy	60	21	19		41
	Pracujący na własny rach.	79	11	10		42
	Bezrobotni	46	29	24	1	76
	Emeryci	52	23	18	7	207
	Renciści	47	23	28	3	54
	Uczniowie i studenci	55	33	6	6	70
Pracuje w:	Gospodynie domowe i inni	47	30	23		57
	inst. państw., publicznej	71	19	10		125
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	64	22	14		82
	sekt. pryw. poza rolnict.	66	15	18	1	227
	prywatnym gosp. rolnym	52	25	22		42
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	47	23	28	2	96
	501–750	59	21	15	4	90
	751–1000	60	24	14	2	143
	1001–1500	51	27	20	2	150
	Powyżej 1500 zł	72	20	7	2	194
Ocena własnych war. mater.	Złe	42	25	31	3	107
	Średnie	51	26	20	3	376
	Dobre	68	17	12	2	452
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	34	41	10	15	39
	Raz w tygodniu	56	23	19	2	433
	1–2 razy w miesiącu	70	13	16	0	160
	Kilka razy w roku	59	23	17	2	204
	W ogóle nie uczestniczy	62	22	14	2	90
Poglądy polityczne	Lewica	71	15	11	2	126
	Centrum	64	18	17	1	287
	Prawica	59	27	10	4	286
	Trudno powiedzieć	44	24	30	3	237

Tabela 2

		Część osób podważa wiarygodność wyników ostatnich wyborów samorządowych. Czy w tej sytuacji, Pana(i) zdaniem, należałoby:							Liczba osób
		powtórnie policzyć głosy w tych okręgach, w których doszło do nieprawidłowości mogących wpłynąć na wyniki wyborów	powtórnie policzyć wszystkie głosy oddane w tych wyborach	powtórzyć wybory w tych okręgach, w których doszło do nieprawidłowości mogących wpłynąć na ich wyniki	skrócić ustawą kadencję nowo wybranych samorządów i zarządzić nowe wybory samorządowe	nic nie należy robić – ogłoszony przez państwową komisję wyborczą wynik wyborów należy uznać za obowiązujący	Trudno powiedzieć	Odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	%	%	%	%	
Ogółem		16	7	16	6	42	8	6	936
Płeć	Mężczyźni	15	7	17	6	42	7	5	453
	Kobiety	16	7	15	5	41	9	7	483
Wiek	18–24 lata	22	11	30	6	19	5	7	105
	25–34	19	7	21	7	38	3	4	186
	35–44	20	6	16	3	37	9	9	164
	45–54	18	6	9	5	50	9	3	146
	55–64	10	9	9	6	51	7	8	165
	65 lat i więcej	7	5	13	6	48	14	8	169
Miejsce zamieszkania	Wieś	15	6	17	5	42	7	8	371
	Miasto do 19 999	14	10	14	4	40	10	8	139
	20 000 – 99 999	14	6	12	11	40	9	7	175
	100 000 – 499 999	19	6	20	3	42	7	3	158
	500 000 i więcej mieszk.	19	9	14	4	46	6	1	93
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	15	10	16	8	31	13	8	194
	Zasadnicze zawodowe	9	7	17	5	44	12	7	229
	Średnie	17	6	17	5	46	4	6	288
	Wyższe	22	6	13	6	43	5	4	225
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	21	2	18	5	47	3	4	89
	Średni personel, technicy	12	14	7	2	50	11	6	44
	Pracownicy adm.-biurowi	32	12	9	3	35	4	6	72
	Pracownicy usług	17	2	14	5	54	4	4	51
	Robotnicy wykwalifikowani	13	9	20	5	38	8	7	99
	Robotnicy niewykwalifik.	19	4	20	9	37	3	8	35
	Rolnicy	13	11	9	6	54	1	6	41
	Pracujący na własny rach.	24	4	12	2	48	10	1	42
	Bezrobotni	10	8	21	7	36	11	8	76
	Emeryci	5	6	13	7	49	12	8	207
	Renciści	13	3	10	2	48	11	13	54
	Uczniowie i studenci	29	9	28	7	14	6	7	70
	Gospodynie domowe i inni	19	12	20	9	28	9	3	57

Tabela 2 cd.

		Część osób podważa wiarygodność wyników ostatnich wyborów samorządowych. Czy w tej sytuacji, Pana(i) zdaniem, należałoby:							Liczba osób
		powtórnie policzyć głosy w tych okręgach, w których doszło do nieprawidłowości mogących wpłynąć na wyniki wyborów	powtórnie policzyć wszystkie głosy oddane w tych wyborach	powtórzyć wybory w tych okręgach, w których doszło do nieprawidłowości mogących wpłynąć na ich wyniki	skrócić ustawą kadencję nowo wybranych samorządów i zarządzić nowe wybory samorządowe	nic nie należy robić – ogłoszony przez państwową komisję wyborczą wynik wyborów należy uznać za obowiązujący	Trudno powiedzieć	Odmowa odpowiedzi	
		%	%	%	%	%	%	%	
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	18	6	10	3	51	7	6	125
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	18	5	15	10	41	8	3	82
	sekt. pryw. poza rolnict.	21	8	17	4	40	4	5	227
	prywatnym gosp. rolnym	14	13	9	6	48	4	6	42
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	10	5	13	6	42	14	10	96
	501–750	18	7	19	4	40	5	7	90
	751–1000	20	11	16	8	30	10	5	143
	1001–1500	11	6	19	6	46	8	5	150
	Powyżej 1500 zł	14	8	14	4	50	5	4	194
Ocena własnych war. mater.	Złe	5	7	14	8	41	14	11	107
	Średnie	13	7	15	7	43	10	5	376
	Dobre	20	7	17	4	41	5	7	452
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	9	8	18	15	19	14	17	39
	Raz w tygodniu	16	7	15	6	41	8	7	433
	1–2 razy w miesiącu	13	8	17	2	49	6	5	160
	Kilka razy w roku	17	5	17	5	43	8	5	204
	W ogóle nie uczestniczy	21	10	13	6	36	10	4	90
Poglądy polityczne	Lewica	15	6	13	3	49	8	5	126
	Centrum	16	8	17	5	45	6	4	287
	Prawica	18	8	16	8	38	5	6	286
	Trudno powiedzieć	12	6	15	5	37	14	11	237

Tabela 3

		Jak często, Pana(i) zdaniem, w czasie wyborów w Polsce głosujący mają możliwość prawdziwego wyboru, mają kogo wybierać?					Liczba osób
		Zawsze	Często	Rzadko	Nigdy	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		32	42	17	1	8	926
Płeć	Mężczyźni	35	41	16	2	7	448
	Kobiety	30	42	17	1	9	478
Wiek	18–24 lata	24	57	12	1	6	104
	25–34	28	47	17	2	5	185
	35–44	36	33	23	1	7	161
	45–54	32	46	16		6	146
	55–64	36	35	17	2	9	162
	65 lat i więcej	35	37	14	2	13	167
Miejsce zamieszkania	Wieś	36	43	11	1	9	366
	Miasto do 19 999	32	41	16	2	9	138
	20 000 – 99 999	29	41	23	1	5	174
	100 000 – 499 999	27	40	21	1	11	155
	500 000 i więcej mieszk.	33	40	21	2	3	93
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	26	46	9	2	17	192
	Zasadnicze zawodowe	35	35	22	1	8	225
	Średnie	36	41	17	1	6	286
	Wyższe	30	46	18	2	3	223
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	22	47	21	4	6	89
	Średni personel, technicy	29	47	14	3	7	44
	Pracownicy adm.-biurowi	29	51	16		4	72
	Pracownicy usług	39	38	10	2	12	51
	Robotnicy wykwalifikowani	39	36	22		4	99
	Robotnicy niewykwalifik.	32	31	24		14	35
	Rolnicy	41	43	8		8	41
	Pracujący na własny rach.	45	31	24			42
	Bezrobotni	24	42	23	3	9	74
	Emeryci	36	37	14	2	11	203
	Renciści	35	40	8		16	53
	Uczniowie i studenci	24	57	11	1	6	70
	Gospodynie domowe i inni	28	42	24		7	54
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	28	50	18		4	125
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	32	34	23	3	8	82
	sekt. pryw. poza rolnict.	36	40	18	1	6	227
	prywatnym gosp. rolnym	40	40	10		10	42
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	37	34	12	4	13	94
	501–750	28	43	19		9	86
	751–1000	31	44	16	1	8	142
	1001–1500	33	40	17	1	8	150
	Powyżej 1500 zł	37	43	18	0	2	194
Ocena własnych war. mater.	Złe	22	37	21	2	18	104
	Średnie	29	40	19	2	10	373
	Dobre	37	44	14	1	4	448
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	31	46	18	3	2	37
	Raz w tygodniu	33	45	13	1	8	430
	1–2 razy w miesiącu	38	40	13	1	8	158
	Kilka razy w roku	29	40	23	2	7	203
	W ogóle nie uczestniczy	27	36	27	3	7	89
Poglądy polityczne	Lewica	34	41	19	2	4	124
	Centrum	38	39	16	0	5	287
	Prawica	31	48	16	2	3	284
	Trudno powiedzieć	25	37	17	1	19	231

Tabela 4

		Jak często, Pana(i) zdaniem w czasie wyborów w Polsce głosy są uczciwie liczone?					Liczba osób
		Zawsze	Często	Rzadko	Nigdy	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		29	40	14	2	13	918
Płeć	Mężczyźni	30	43	12	3	12	439
	Kobiety	29	40	16	2	13	479
Wiek	18–24 lata	19	55	13	2	11	103
	25–34	28	42	17	2	10	183
	35–44	30	48	7	4	11	163
	45–54	29	46	13	2	10	142
	55–64	35	29	23	1	12	161
	65 lat i więcej	31	34	10	4	22	166
Miejsce zamieszkania	Wieś	30	39	14	2	15	362
	Miasto do 19 999	28	39	15	3	15	138
	20 000 – 99 999	27	44	15	5	9	170
	100 000 – 499 999	25	47	13	2	12	154
	500 000 i więcej mieszk.	38	40	11	1	9	93
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	26	31	19	2	22	191
	Zasadnicze zawodowe	22	42	18	3	15	220
	Średnie	33	46	10	2	10	284
	Wyższe	34	45	11	4	6	223
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	32	50	11	2	4	89
	Średni personel, technicy	21	62	11	3	3	41
	Pracownicy adm.-biurowi	29	48	12	3	8	72
	Pracownicy usług	39	38	11	2	10	51
	Robotnicy wykwalifikowani	30	45	11	3	12	95
	Robotnicy niewykwalifik.	21	39	17	5	18	35
	Rolnicy	31	30	20	2	17	40
	Pracujący na własny rach.	44	42	6	2	5	42
	Bezrobotni	28	36	22		14	75
	Emeryci	32	33	12	4	19	201
	Renciści	27	29	26		18	52
	Uczniowie i studenci	17	56	13	1	13	69
	Gospodynie domowe i inni	22	45	17	2	13	56
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	29	49	13	2	7	122
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	36	41	7	6	11	79
	sekt. prywat. poza rolnict.	30	47	12	3	8	224
	prywatnym gosp. rolnym	30	33	19		18	42
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	23	35	24	2	16	95
	501–750	24	48	14	2	12	87
	751–1000	20	47	15	6	12	141
	1001–1500	33	39	15	2	11	147
	Powyżej 1500 zł	39	45	8	2	5	189
Ocena własnych war. mater.	Złe	20	40	19	1	20	104
	Średnie	27	39	17	3	14	371
	Dobre	33	44	11	2	10	443
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	16	38	12	11	24	36
	Raz w tygodniu	25	44	15	2	13	426
	1–2 razy w miesiącu	39	39	10	2	10	158
	Kilka razy w roku	31	41	15	1	11	198
	W ogóle nie uczestniczy	32	39	11	3	14	89
Poglądy polityczne	Lewica	37	50	7	1	5	125
	Centrum	31	46	13	1	9	281
	Prawica	31	41	14	4	10	279
	Trudno powiedzieć	22	32	19	2	25	233

Tabela 5

		Jak często, Pana(i) zdaniem, w czasie wyborów w Polsce przedstawiciele komisji wyborczych są uczciwi?					Liczba osób
		Zawsze	Często	Rzadko	Nigdy	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		26	44	12	2	16	921
Płeć	Mężczyźni	28	45	12	2	14	445
	Kobiety	25	43	13	2	17	477
Wiek	18–24 lata	15	52	23	1	10	103
	25–34	21	49	12	2	16	183
	35–44	32	41	9	3	16	163
	45–54	28	50	11	1	10	145
	55–64	31	40	12	1	15	163
	65 lat i więcej	29	36	11	1	24	165
Miejsce zamieszkania	Wieś	27	42	13	1	18	366
	Miasto do 19 999	27	42	10	3	18	137
	20 000 – 99 999	27	39	16	3	15	172
	100 000 – 499 999	21	50	14	3	13	153
	500 000 i więcej mieszk.	30	56	5		9	93
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	19	38	18	1	24	188
	Zasadnicze zawodowe	28	34	19	1	17	224
	Średnie	29	47	9	2	13	285
	Wyższe	27	55	5	2	11	223
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	22	65	5	2	6	89
	Średni personel, technicy	27	51	9	3	9	42
	Pracownicy adm.-biurowi	26	50	11		13	72
	Pracownicy usług	40	38	7	2	13	51
	Robotnicy wykwalifikowani	25	41	14		20	95
	Robotnicy niewykwalifik.	17	39	15	10	19	35
	Rolnicy	44	23	18		15	41
	Pracujący na własny rach.	48	30	7	2	13	42
	Bezrobotni	21	40	20		19	76
	Emeryci	29	37	12	1	21	202
	Renciści	23	44	7	4	22	52
	Uczniowie i studenci	12	53	24	1	10	69
	Gospodynie domowe i inni	18	56	10	3	12	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	22	58	11	3	7	125
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	38	41	9	1	11	79
	sekt. prywat. poza rolnict.	28	43	11	2	17	225
	prywatnym gosp. rolnym	44	27	12		17	42
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	25	30	20		25	96
	501–750	14	53	16		17	87
	751–1000	26	45	13	3	13	142
	1001–1500	29	42	12	1	16	150
	Powyżej 1500 zł	30	54	7	1	8	193
Ocena własnych war. mater.	Złe	16	36	21	4	23	106
	Średnie	25	42	14	2	18	368
	Dobre	30	48	9	1	12	448
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	13	47	12	5	23	38
	Raz w tygodniu	26	45	12	1	15	424
	1–2 razy w miesiącu	31	44	8	1	15	160
	Kilka razy w roku	29	45	13	2	11	202
	W ogóle nie uczestniczy	22	36	18	3	21	87
Poglądy polityczne	Lewica	33	46	7	1	13	125
	Centrum	29	45	13	1	11	285
	Prawica	27	50	10	3	10	282
	Trudno powiedzieć	18	34	17	2	29	228

Tabela 6

		Jak często, Pana(i) zdaniem, w czasie wyborów w Polsce telewizyjne programy informacyjne faworyzują rządzącą partię?					Liczba osób
		Zawsze	Często	Rzadko	Nigdy	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		10	44	25	6	15	926
Płeć	Mężczyźni	13	43	25	7	12	447
	Kobiety	7	45	25	6	17	479
Wiek	18–24 lata	6	55	23	4	12	104
	25–34	5	55	22	5	13	186
	35–44	11	41	27	7	14	161
	45–54	9	43	23	9	16	146
	55–64	11	42	28	9	10	163
	65 lat i więcej	16	32	24	6	22	166
Miejsce zamieszkania	Wieś	9	43	23	7	17	368
	Miasto do 19 999	14	45	20	7	13	136
	20 000 – 99 999	9	43	32	4	12	172
	100 000 – 499 999	7	47	23	8	15	157
	500 000 i więcej mieszk.	14	44	28	4	10	93
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	6	47	20	4	22	192
	Zasadnicze zawodowe	13	39	24	9	15	226
	Średnie	10	49	26	6	9	285
	Wyższe	10	41	28	6	14	223
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	5	56	25	5	9	89
	Średni personel, technicy	5	42	35	4	15	43
	Pracownicy adm.-biurowi	2	47	28	4	18	72
	Pracownicy usług	8	43	26	8	15	51
	Robotnicy wykwalifikowani	12	46	19	8	15	96
	Robotnicy niewykwalifik.	16	45	18	9	13	34
	Rolnicy	5	52	27	3	13	40
	Pracujący na własny rach.	15	32	32	14	7	42
	Bezrobotni	11	43	27	6	13	76
	Emeryci	14	37	25	5	19	204
	Renciści	14	32	25	14	15	52
	Uczniowie i studenci	5	61	19	5	10	69
	Gospodynie domowe i inni	12	45	18	6	18	57
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	7	45	28	5	16	124
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	4	48	22	11	15	79
	sekt. prywat. poza rolnict.	10	47	25	7	11	226
	prywatnym gosp. rolnym	5	53	24	2	15	41
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	10	47	24	4	16	94
	501–750	10	57	17	6	10	88
	751–1000	6	53	17	8	16	142
	1001–1500	8	51	25	6	9	149
	Powyżej 1500 zł	12	41	31	6	10	193
Ocena własnych war. mater.	Złe	10	40	25	4	20	106
	Średnie	12	45	24	6	13	371
	Dobre	8	45	25	7	15	449
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	21	38	22	3	17	38
	Raz w tygodniu	12	44	24	6	14	429
	1–2 razy w miesiącu	8	42	27	4	19	160
	Kilka razy w roku	7	46	24	9	13	201
	W ogóle nie uczestniczy	8	45	25	8	14	89
Poglądy polityczne	Lewica	8	47	29	9	7	125
	Centrum	7	44	31	7	11	284
	Prawica	14	47	23	5	11	284
	Trudno powiedzieć	10	40	17	6	27	233

Tabela 7

		Jak często, Pana(i) zdaniem, w czasie wyborów w Polsce głosujący są przekupywani?					Liczba osób
		Zawsze	Często	Rzadko	Nigdy	Trudno powiedzieć	
		%	%	%	%	%	
Ogółem		2	17	39	21	21	925
Płeć	Mężczyźni	2	16	45	20	18	445
	Kobiety	2	18	34	22	23	480
Wiek	18–24 lata	4	19	49	12	16	104
	25–34	1	24	38	25	12	185
	35–44	1	14	44	21	20	160
	45–54	4	14	42	21	19	146
	55–64	1	17	34	24	24	164
	65 lat i więcej	2	14	32	21	31	166
Miejsce zamieszkania	Wieś	2	20	32	22	23	368
	Miasto do 19 999	3	18	37	19	24	138
	20 000 – 99 999	3	16	36	23	21	171
	100 000 – 499 999	1	14	57	14	15	156
	500 000 i więcej mieszk.	2	10	44	29	14	92
Wykształcenie	Podstawowe / gimnazjalne	2	17	37	15	29	192
	Zasadnicze zawodowe	2	17	32	26	23	226
	Średnie	3	19	41	19	18	285
	Wyższe	2	15	45	23	14	222
Grupa społeczna i zawodowa	Kadra kier., spec. z wyższym wyksz.	2	16	54	12	16	89
	Średni personel, technicy	3	17	42	18	20	42
	Pracownicy adm.-biurowi	2	12	48	26	12	72
	Pracownicy usług	5	11	34	26	24	51
	Robotnicy wykwalifikowani	1	13	40	25	21	97
	Robotnicy niewykwalifik.		24	35	13	29	35
	Rolnicy	2	28	27	30	13	40
	Pracujący na własny rach.		14	36	40	10	42
	Bezrobotni	4	22	39	17	17	76
	Emeryci	2	14	30	23	31	204
	Renciści	2	24	27	22	24	52
	Uczniowie i studenci	1	21	48	14	15	70
	Gospodynie domowe i inni		21	50	14	15	55
Pracuje w:	inst. państw., publicznej	2	18	46	15	18	125
	spółce właścicieli prywatnych i państwa	5	13	43	22	17	79
	sekt. prywat. poza rolnict.	1	14	41	25	19	227
	prywatnym gosp. rolnym	2	25	22	37	15	41
Dochody na jedną osobę	Do 500 zł	2	20	31	21	26	94
	501–750	4	24	38	18	16	88
	751–1000	1	24	36	19	19	142
	1001–1500	1	17	43	18	21	150
	Powyżej 1500 zł	3	9	46	25	17	194
Ocena własnych war. mater.	Złe	1	22	33	17	27	106
	Średnie	3	21	37	18	21	369
	Dobre	2	13	42	24	19	451
Udział w prakt. religijnych	Kilka razy w tygodniu	6	17	39	15	24	36
	Raz w tygodniu	2	16	39	22	21	429
	1–2 razy w miesiącu	3	20	29	27	21	160
	Kilka razy w roku	2	18	46	19	16	203
	W ogóle nie uczestniczy	4	18	45	13	20	87
Poglądy polityczne	Lewica	3	14	42	27	14	126
	Centrum	1	19	43	23	15	285
	Prawica	2	18	44	19	17	283
	Trudno powiedzieć	3	16	26	18	36	231